

ВСТУПНЕ СЛОВО

Цей випуск «Записок з ономастики» — останній, упорядкований фундатором Одеської ономастичної школи, членом-кореспондентом НАН України, доктором філологічних наук, професором кафедри української мови Карпенком Юрієм Олександровичем. Видатний учений, блискучий теоретик ономастики, талановитий Учитель пішов з життя, залишаючи невимовний біль у серцях величезної кількості його колег, друзів, учнів...

Народився Юрій Олександрович Карпенко 29 вересня 1929 року у місті Малині Житомирської області. Батько Юрія Олександровича працював бухгалтером на будівництві військових містечок, а тому сім'я часто переїздила. Німецько-фашистська навала застала сім'ю Карпенків у містечку Білорівні. Тоді це була майже прикордонна зона, і сім'я, не встигнувши евакуюватися, так і залишилася поглинутою хвилею окупації. Після звільнення міста радянськими військами 1944 року Юрій Олександрович, який до війни встиг закінчити чотири класи, п'ятнадцятирічним підлітком продовжує навчання у 5 класі. Після повернення з фронту батька сім'я переїздить до Станіслава (тепер Івано-Франківськ). Програму 9-го класу Юрій Карпенко виконує екстернатом і відразу переходить у 10-й клас, який закінчує 1948 р. зі срібною медаллю і вступає на філологічний факультет Львівського університету.

Захоплення мовознавством приводить до бажання знати інші мови. Юрій Олександрович самостійно опановує китайську, німецьку, французьку, чеську, болгарську, польську мови. Університет Юрій Олександрович закінчив 1953 року з відзнакою, потім вступив до аспірантури Чернівецького університету. Тема кандидатського дослідження — «Історія форм кількісних числівників в українській мові». Після блискучого захисту кандидатської дисертації в 1955 р. Ю. О. Карпенко близько двох років веде пошуки лінгвістичної проблеми для подальшої наукової роботи.

Текст докторської дисертації, присвяченої топонімії Буковини, Юрій Олександрович пише на одному диханні. Після захисту дисертації «Топонімія Буковини» в 1967 році наймолодший в Україні доктор філологічних наук стає завідувачем кафедри загального мовознавства Чернівецького університету, а згодом — очолює кафедру загального і

слов'янського мовознавства Одеського університету, пізніше — і кафедру російської мови. Тут він започатковує Одеську ономастичну школу, яка стає потужною складовою частиною не тільки української, але й світової ономастики. Передусім відбувається це завдяки творчому доробку самого Юрія Олександровича. Виходить його монографія «Топонімія Буковини» (К., 1973), двома виданнями в Москві у видавництві «Наука» виходить його монографія «Названия звездного неба» (1981), нещодавно перевидана у Росії, двома виданнями видається підручник «Вступ до мовознавства» (К.; Одеса, 1983, 1991). Визначним явищем у науці стає його монографія «Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови» (Одеса, 1996). На сьогодні список наукових публікацій Ю. О. Карпенка перевищує 500 позицій.

Особливим науковим багатством Ю. О. Карпенка є його учні, кількість яких сягає семи десятків. Серед них понад 60 кандидатів наук та 6 докторів наук, які все своє життя дякуватимуть своєму Вчителю. Багато з нас, його учнів, навіть не знайомі один одному. Та всіх нас об'єднує й буде завжди об'єднувати Юрій Олександрович, який віддав кожному з нас частинку своїх знань, своєї душі, свого серця. І кожен із нас завжди зберігатиме в собі образ свого Юрія Олександровича, образ неповторний в кожному окремому випадку і все-таки образ єдиний.

Юрій Олександрович — талановитий учений, фундатор Одеської ономастичної школи, творець сутнісної концепції власної назви та футурологічних перспектив її розвитку, засад ономастичної етимології, топонімічної й космонімічної систематики, ієрархії слов'янських теонімів, літературної ономастики тощо. Проте наукові праці неперевершеного вченого містять і дослідження з фонетики, фонології, з історії української мови та з історії української літературної мови, з історії мовознавства та українського народознавства, зі славістики, з порівняльно-історичного мовознавства, з орфографії, з діалектології, зі стилістики, з етнолінгвістики, із соціолінгвістики, з етимології та ін., що свідчить про універсальність наукової компетенції видатного Вченого.

Ми, учні Юрія Олександровича, та всі, хто знає цього неймовірно талановитого вченого, цю прекрасну людину, низько вклоняємося його світлій пам'яті, яка назавжди залишиться в душі кожного з нас.

Тетяна Ковалевська від імені колег